

Wat Tata ook te verwijten mag zijn, niet dat het bedrijf aantoonbaar kanker veroorzaakt

Tata Steel in IJmuiden (Beeld: Wynia's Week)

Door [ARNOUT JASPERS](#)

21 januari 2023

Geplaatst in [TATASTEEL](#)

Deel dit artikel:

Wat mij betreft worden de meningen van Bekende Nederlanders voortaan gerantsoeneerd. Nee, niet gecensureerd, echt niet, iedereen mag gewoon blijven zeggen wat hij of zij vindt, maar wel wat minder vaak. Hopelijk gaan die meningenmannetjes (het zijn dus vooral mannen: Dolf Jansen. Pieter Derks. Sander Schimmelpenninck) dan eerst eens nadenken en zelf iets uitzoeken voor ze weer een populistische oprisping de media in slingeren.

Deze week moest [Marcel van Roosmalen op DeNieuwsBV](#) weer eens een mening hebben over iets, want hij is daar vaste klant. En als je echt niks nieuws meer weet, ga je tegen Tata Steel aan schoppen. Boeren demoniseren is bij meningenmannetjes ook heel populair, maar dat kan bij een deel van het publiek toch nog weerstand wekken.

Tata Steel verketteren is echter volkomen veilig: niemand zal in het openbaar op de bres springen voor het voormalige Hoogovens in IJmuiden, dat 'zoals iedereen weet', aldus Van Roosmalen, al sinds

mensenheugenis omwonenden in de wijde omtrek vergiftigt. En de huidige eigenaren zijn Indiërs, dus dat demoniseert helemaal lekker.

Tata Steel veroorzaakt 'honderden, zo niet duizenden onzichtbare doden' doempredikte Van Roosmalen in de microfoon van Radio1; het is voor de FNV 'de grootste doodsoorzaak onder jullie leden', en het 'maakt de jeugdspelers ziek' van de door Tata gesponsorde sportclubs. Het zijn stuk voor stuk onbewezen beschuldigingen waarvoor Tata een proces wegens laster zou kunnen aanspannen. Maar die schatten neem ik aan in, dat je als internationaal bedrijf echt niet meer naar de Nederlandse rechter moet stappen om voor zoiets gelijk te krijgen.

Van Roosmalen deed zowaar eens iets aan onderbouwing van zijn wekelijkse oprisping: hij verwees naar de [online Kankeratlas](#) van het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL). Inderdaad een nuttig en gebruiksvriendelijk ding – en hulde dat het IKNL het beestje gewoon bij de naam noemt. Als ze tegenwoordig bij een medische scan een knots van een tumor in iemands lijf zien zitten, staat er op het briefje dat de radioloog aan de patiënt meegeeft, dat er een RIP, een Ruimte Innemend Proces, gevonden is.

Kanker per postcode

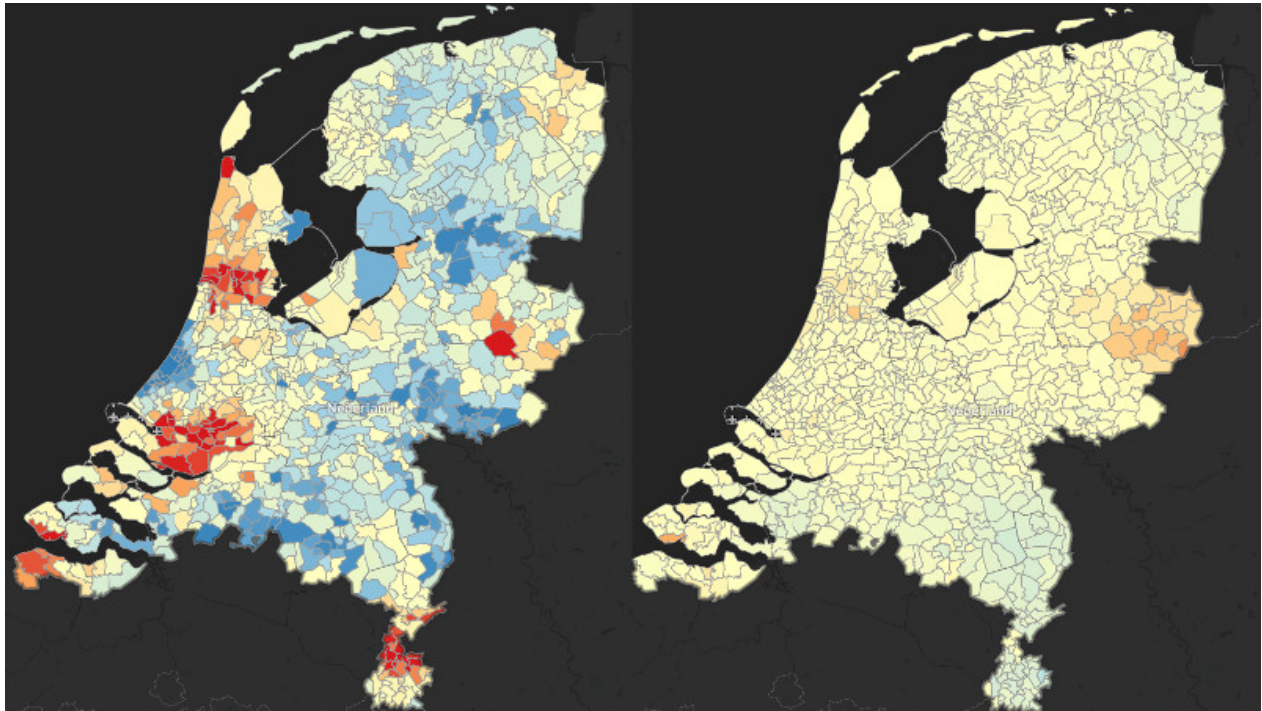
Die online atlas toont een kaart van Nederland met per postcodegebied hoeveel kanker daar voorkomt, desgewenst uitgesplitst naar type kanker en geslacht. Van Roosmalen denkt daar de smoking gun voor het dodelijke effect van Tata Steel gevonden te hebben: rond IJmuiden komt dubbel zoveel mesotheliom voor als gemiddeld in Nederland. Mesotheliom is een vorm van longkanker met zeer slechte vooruitzichten voor de patiënt. Daar zijn ze! Moet Van Roosmalen gedacht hebben, de duizenden onzichtbare doden die Tata Steel op zijn geweten heeft.

Het treft voor Van Roosmalen bijzonder slecht, dat mesotheliom een van de weinige kankers is met een heel specifieke oorzaak: asbest. Het langdurig inademen van microscopisch kleine asbestvezels geeft een dikke kans op mesotheliom twintig tot dertig jaar later. Mesotheliom is een typische beroepsziekte van mensen die jarenlang met asbest gewerkt hebben. Maar 'gewerkt' houdt in: het spul verzagen of boren, anders komen er geen asbestvezels vrij.

Asbest al dertig jaar verboden

Het gebruik van asbest voor nieuwe materialen is in Nederland sinds 1993 verboden. Asbest komt hier alleen nog voor in daken van oude gebouwen. Zolang zo'n dak niet gesloopt wordt en het gebouw niet in brand vliegt, komen er geen asbestvezels vrij en levert dat geen risico op.

Zelfs als Hoogovens tot 1993 producten verwerkte die asbest bevatten, dan is dat nu al dertig jaar niet meer het geval. De productie van staal uit ijzererts produceert geen asbestuitstoot. Mocht er al enig verband bestaan tussen de activiteiten van Hoogovens met mesotheliom in de omgeving, dan is dat puur een erfenis uit het verleden. Het vergroenen of sluiten van Tata Steel zal daar niets aan veranderen.

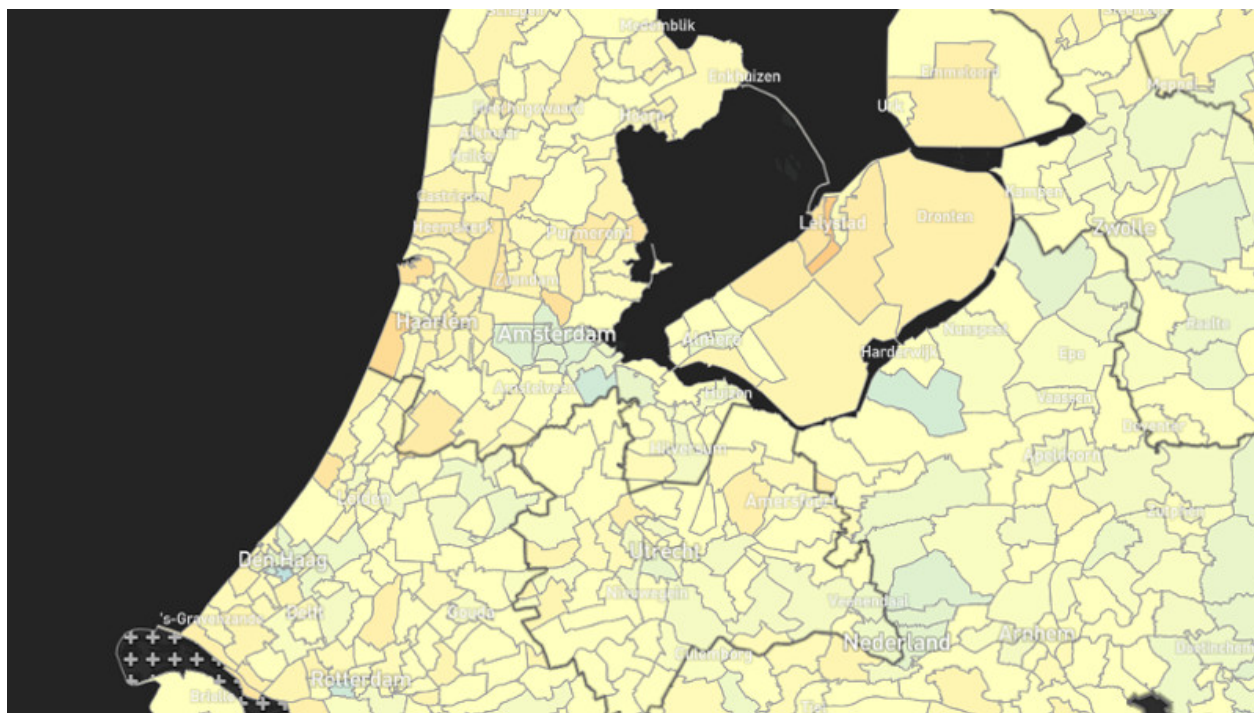
De Kankeratlas laat zelfs vrij expliciet zien dat het dubbel zo vaak voorkomen van mesotheliom rond IJmuiden niets met de uitstoot van Tata naar de omgeving te maken kan hebben. Alleen mesotheliom bij mannen is namelijk verdubbeld (het linker kaartje). Vrouwen in de omgeving van Tata Steel (rechter kaartje) hebben niet vaker mesotheliom dan het landelijk gemiddelde. Dat is onmogelijk als die verhoging het gevolg was van uitstoot naar de omgeving, waar uiteraard ook vrouwen die asbestvezels zouden inademen.

Wat is dan wel de oorzaak van deze mesotheliom cluster? Vergelijkbare clusters komen voor in Rotterdam en omgeving, in Zuid-Limburg en in Zeeland, regio's waar eind vorige eeuw zware industrie was, zoals scheeps- en mijnbouw, die veel asbest verwerkte. De arbeiders in die industrieën zijn nu bejaarden die mesotheliom krijgen. Net als rond IJmuiden, is van een verhoging onder vrouwen in die regio's geen sprake.

Eternit, de asbestfabriek

Een speciaal geval is het plaatsje Goor, in Twente. Daar staat Eternit, eertijds de grootste asbestcementfabriek van Nederland. Dertig jaar later laat de kankeratlas daar nog steeds een cluster van mesotheliom onder mannen zien: voormalige Eternit-arbeiders die nog in de buurt wonen. Zelfs onder vrouwen komt in de Achterhoek iets meer mesotheliom voor dan gemiddeld. Waarschijnlijk zijn dat de echtgenotes van die arbeiders, die jarenlang de met asbestvezels verzadigde overalls van hun mannen gewassen en gestreken hebben.

Goed, mesotheliom rond IJmuiden kan dus niet door de uitstoot van Tata veroorzaakt zijn. Maar er zijn toch zeker zat andere kankers die daar veel vaker voorkomen dan elders? Dat horen en lezen we toch telkens in de media? Niet volgens de Kankeratlas. Voor alle kankers gezamenlijk is er rond IJmuiden niets bijzonders aan de hand.

Maar hoe zat het dan met dat [GGD-rapport over de inwoners van Beverwijk](#), die vaker longkanker hebben? Dat is naar alle waarschijnlijkheid een storm in een glas water. Als je maar fijnmazig genoeg kijkt, zul je altijd kleine, toevallige clusters van sommige kankers aantreffen. Een perfect egale verdeling van alle soorten kankers over elk dorp en elke stadswijk zou pas echt verdacht zijn, een teken dat er met de cijfers geknoeid is.

De GGD constateerde in Beverwijk 25% meer gevallen van longkanker. Dat lijkt fors, maar het ging maar om 7 extra gevallen bovenop het verwachte gemiddelde aantal. In hetzelfde rapport constateert de GGD ook 31 gevallen van melanoom (agressieve huidkanker) boven het gemiddelde.

Als je al naar een hypothese voor de oorzaak van zulke kleine fluctuaties wilt zoeken, is individueel gedrag van mensen (meer dan gemiddeld roken, respectievelijk in de zon zitten) de meest plausibele.

Ondanks de obligate verontwaardiging en achterdocht bij de SP en de immer volgzaam NOS, was het volkomen terecht dat de directeur van de GGD niet in het rapport wilde hebben dat die extra kankerdoden door Tata Steel veroorzaakt zijn. Het is hoogstwaarschijnlijk feitelijk niet waar, en in ieder geval zijn die cijfers volstrekt onvoldoende om een schuldige aan te wijzen.

Of Tata Steel genoeg belasting betaalt, wel of niet staatssteun moet krijgen voor vergroening van de staalproductie en of ze onterecht winst wegsluizen naar India, daar heb ik vooralsnog geen mening over. Want: niet in verdiept. Maar dat Tata Steel kanker veroorzaakt bij omwonenden, wordt door de door Van Roosmalen aangeroepen Kankeratlas juist ontkracht, in plaats van onderbouwd.

Het zal de meningenmannetjes er niet van weerhouden om de volgende keer weer zonder bewijs en zonder zich echt in de zaak verdiept te hebben, de volgende boosdoener uit het bedrijfsleven of de landbouw aan te klagen. Vreemd genoeg gaat dit door voor 'progressief' en 'sociaal', terwijl het ook gewoon populisme is.

Wetenschapsjournalist **Arnout Jaspers** bericht iedere week over dikwijls onuitroeibare moderne mythes. Begin maart verschijnt bij Uitgeverij Blauwburgwal zijn nieuwe boek '**De stikstoffuik**'.